

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Språkliga interaktionens betydelse för identiteterna ledare och följare hos förskolebarn

Björn Måchtens

2016

Examensarbete, Grundnivå (högskoleexamen), 15 hp
Pedagogik
Förskolläraryrket

Handledare: Johan Liljestrand
Examinator: Peter Gill

Måchtens, B. (2016). *Språkliga interaktionens betydelse för identiteterna ledare och följare hos förskolebarn*. Examensarbete, Högskolan i Gävle, Akademin för utbildning och ekonomi, avdelningen för utbildningsvetenskap.

ABSTRACT

Language is power. Especially among preschool children, where one of the most coveted identities sought during social interactions is that of the leader. Leadership is not taken; it is given when individuals accept instructions from someone else and let them lead. These individuals then become followers. I decided, after reading various literature and scientific research about children's peer talk and linguistic interactions, to study how preschool children use linguistic interactions and strategies to form the identities of leaders and followers during free play; scheduled points during the day where activities are based on the children's interests and not led by preschool teachers, which aids in trying to see things from the children's perspective. I did a video-enabled microethnographic study over the course of a week as a complete observer to capture the strategies used by five children (ages 5 to 6) to form the identities of leaders and followers during their peer talk and peer group interactions. After transcribing the recorded material where these social interactions were most apparent, I then analyzed at which points the children were given these identities and what strategies were used as resources from a sociolinguistic perspective. Three primary strategies were identified; speech genres, code-switching and language play. I also discovered that the children were inspired by their surroundings and the available materials in choosing what to play and base their linguistic interactions on. I concluded that leadership is closely related to expertise about various subjects and that followers allow individuals with more expertise than them to lead. This is how our society typically works. The children used their various levels of expertise regarding the subject matter and strategies like speech genres, code-switching and language play as resources to raise their own status and attempt to lower the status of others, forming the identities of leaders and followers.

Keywords: *Code-switching, expertise, followers, identity preschool, language play, leaders, peer talk, speech genres*

Tack till

Hideo Kojima

*för att du inspirerat mig till att studera
språkets betydelse för identitet och kultur.*

Innehållsförteckning

Förord	1
Inledning	2
Syfte	3
Studiens teoretiska utgångspunkt	4
Ett språksociologiskt perspektiv	4
Barns perspektiv	4
Tidigare forskning gällande barns peer talk och peer group interactions.....	5
Metod.....	6
Urval	7
Genomförande av studien	8
Bearbetning av det insamlade materialet	8
Etiska överväganden.....	9
Resultat och analys: ledare och följare i barns språkliga interaktioner	9
Exempel 1: Naturmaterial som resurs för att skapa identiteterna ledare och följare..	10
Exempel 2: Utklädningskläder som resurs för att skapa identiteterna ledare och följare.....	12
Exempel 3: Lego som resurs för att skapa identiteterna ledare och följare.....	16
Diskussion och slutsats.....	18
Referenslista	22
Bilaga	24

Förord

Språket har, så långt tillbaka jag kan minnas, alltid varit både min bane och min stora passion. Berättelser i form av böcker, filmer och TV-spel har i synnerhet format mig som människa samt vidare utvecklat min förmåga till att förstå och använda mig av både det svenska och engelska språket till den grad att jag ibland inte längre märker när jag byter mellan dem. Min inre monolog är till och med på engelska. Detta har resulterat i att jag är en väldigt social och självsäker människa som inte är rädd för att sätta sig ner och ha en givande konversation med vilt främmande individer. Åtminstone är det vad många människor säger om mig. Sanningen är att jag inte alls delar den uppfattningen om mig själv, speciellt när det kommer till att öppna munnen och låta ord bildas i något som liknar sammanhängande former. Nuförtiden har jag det under förhållandevis bra kontroll, vilket kan vara orsaken till att många verkar missta mig för att vara en social person, men faktumet att jag vuxit upp med stamning har inte direkt gett mig världens bästa självförtroende.

Språk är makt. Absolut makt om du råkar vara en politiker eller möjligtvis en värtalig femåring. Ålder spelar i det här fallet inte någon särskilt stor roll; om du behärskar språket, och kan det bättre än någon annan i rummet, är det du som är ledaren. På förskolans och skolans nivå innebär detta att de mest värtaliga barnen kan forma både sin egen identitet och påverka sina följare. Viljestyrka är såklart också en faktor, men det är förmågan till att kunna kommunicera med och övertala andra som gör språket till ett sådant nästan skrämmande effektivt socialt verktyg.

Trots mina bästa försök har jag aldrig haft fler än ett par, tre stycken vänner åt gången. Nervositet över vad andra tycker och tänker om mig, amplifierat av ett evigt stammande, har lett till att jag existerat i bakgrunden under merdelen av min uppväxt. Det betyder dock inte att jag föraktar mina vänner eller ogillar de vändningar som mitt liv har tagit. Tvärtom; detta är vad som format mig till den jag är idag. Språket är en stor del av min identitet. Det formar våra kulturer. Just dessa aspekter av språket är vad som inspirerade mig till att skriva detta arbete. Det och ett spel.

Som jag nämnt tidigare har, bland annat, böcker, filmer och TV-spel haft en stor inverkan på mig som person. Många tänker inte på det, men TV-spel kan innehålla minst lika mycket tankeväckande frågeställningar som de mer kulturellt accepterade underhållningsformerna. I ett sådant spel, *Metal Gear Solid V: The Phantom Pain*, tar manusförfattaren och regissören Kojima (2015) upp hur olika kulturer och civilisationer kan raderas i takt med att deras språk försvinner eller glöms bort. Ett exempel från spelet är hur den kulturellt laddade meningen bakom ett ord som *vacker* kan förändras beroende på vilket språk som talas. Vad som anses vara vackert i vår västerländska kultur behöver

inte alls vara det för Navajo-indianerna, vars ord för *vacker* frambringar helt andra bilder för dem. När ett språk med tiden försvinner försvinner även kulturen som språket skapat.

Temat bakom detta spel, i samband med förskolläraryrket, fick mig att börja fundera över hur språket påverkat mig, min identitet och de kamratkulturer som jag varit och skapat under uppväxten. Det är såklart på en helt annan skala än ovan nämnda civilisationer, men språket har ändå varit en lika avgörande faktor eftersom identiteter och kulturer skapas i dialog och utbyte av information med andra människor. Av särskilt intresse för mig är samtalen som sker mellan barnen själva, utan vuxet inflytande, eftersom den interaktionen sker mest spontant.

Inledning

Vår syn på barndomen har förändrats. Flera gånger, till och med. Det finns än idag ett flertal olika idéer av vad små barn är; idéer som existerar jämsides varandra. Under en lång tid har barndomen handlat om reproducering av den vuxna världens kunskaper, identiteter och kulturer. Fokus, skriver Dahlberg, Moss & Pence (2014), har legat på att uppnå kvalitet i förskolan, där barnet setts som en blank sida i en bok som behöver fyllas med information så att han eller hon är redo att gå vidare till skolan och sedan livet när det är dags för det.

Detta utmanas dock av synen på barn som medkonstruktörer av kunskap, identitet och kultur. Här anses barnens meningsskapande, vilket sker i samförstånd med andra, vara viktigare än att uppnå en viss kvalitets-nivå innan skolan börjar. Barn har sedan långt tillbaka alltid varit starkt bundna till och definierats av sin familj, men i takt med att den nutida synen på barn förändrats till att se dem som individuella aktörer i samhället har även föräldrar av båda könen börjat arbeta fler timmar om dygnet. Barn spenderar mer och mer tid med andra barn i förskolan än att vara hemma med familjen och ses numera som en egen social gruppering (Dahlberg et al., 2014).

Den gemensamma leken är en av de viktigaste arenorna för möten mellan barn (Bruce, 2010) och i förskolans verksamhet finns det två typer av vanligen förekommande lek; fri lek och styrd lek. Styrd lek är när förskollärare själva medverkar och styr leken mot ett specifikt lärandemål med förutbestämda regler, till skillnad mot fri lek där det är barnens intressen och behov som styr aktiviteterna. Detta sker dock fortfarande inom förskollärarens planerade ramar. Båda typerna av lek är schemalagda stunder under dagarna och lärare kan även vara inblandade i den fria leken men följer då istället barnens regler. Tanken med fri lek är att förskollärarna ska uppmuntra barn till att göra egna val och agera som självgående individer (Aras, 2016; Tsai, 2015).

Barndomen, menar Dahlberg et al. (2014), är något som skapats gemensamt i vårt samhälle. Både barn och vuxna är delaktiga i denna process, men lika viktiga är den omgivande kulturen och tiden vi lever i. Eftersom barnen numera anses vara medkonstruktörer av sin egen identitet och spenderar så pass mycket mer tid med sina jämlingar väljer många forskare att se närmare på den interaktion som sker mellan dem istället för barn och vuxna. Den språkliga interaktionen är en nödvändighet för den sociala utveckling som sker under lek samt skapandet av identiteter och kamratkulturer.

Följande exempel från Zadunaisky Erlich och Blum-Kulka (2014) visar den språkliga interaktionens betydelse för barnens identitetsskapande, i det här fallet under argumentativ diskurs, där två barn som för tillfället inte kommer överens under leken verbalt "förvandlar" varandra till potatisar för att signifiera en lägre status hos den andre. Yttrandet "Nu sa jag att Danny blev Danny igen" (Zadunaisky Erlich & Blum-Kulka, 2014, s. 23) markerar punkten där barnen blir sams igen samt visar hur allsmäktigt det talade språket är under barns lek och interaktioner med andra jämlingar som syskon och kamrater. Åter igen handlar mycket i barns kamratkulturer om vem det är som har makten, vilket påverkas av den språkliga färdigheten och interaktionen. Ledare och följare.

Det är på detta vis vårt samhälle är uppbyggt i överlag. Människor söker sig till andra individer med kunskaper som de kan få ta del av eller som de kan skapa ny kunskap tillsammans med. För att få tillträde till gemenskapen och stanna där måste människor acceptera och tillåta att någon annan bestämmer, vilket skapar identiteterna ledare och följare. I vuxenvärlden finns det otaliga positioner inom yrken som solidifierar dessa identiteter för oss, men hur går det egentligen till bland små barn i förskoleåldern? Hur de kommer fram till vem som leder och följer är vad jag vill ta reda på.

Syfte

Syftet med denna studie är att urskilja hur barn i förskoleåldern använder språkliga interaktioner och strategier för att forma identiteterna ledare och följare bland jämnåriga kamrater under den fria leken, vilket i det här fallet innebär schemalagda stunder på dagen där barnen får välja mellan ett antal aktiviteter och har friare spelrum på grund av att förskollärarna inte leder dem. Detta leder till mer spontana språkliga interaktioner mellan barnen som jag sedan kan studera och hjälper mig att närma mig barns perspektiv. Målet är att genomföra en vetenskaplig studie som visar hur barns språkliga interaktioner och identitetsskapande kan se ut i den verkliga förskoleverksamheten.

Studiens teoretiska utgångspunkt

Ett språksociologiskt perspektiv

Språksociologin är ett fält som undersöker samhällets kulturella och kontextuella betydelse för språket och hur språket i sin tur kan påverka samhället. Språksociologiska studier har visat att vår språkanvändning är nära besläktat med sociala relationer och interaktioner med andra människor, skriver Nardy, Chevrot och Barbu (2014). De har upptäckt att barn som ofta interagerar med sina jämlingar (eller peers) också antar liknande språksociologiska variabler när de talar, vilket i enklare termer betyder att det bildas egna språkkulturer inom kamratkulturerna på våra förskolor och skolor.

Språksociologiska variabler kan, bland annat, vara både skillnader i dialekt och vokabulär. Allt eftersom människor talar mer och mer med varandra blir deras tal också mer och mer likt varandra, anser Nardy et al. (2014). Även om individer med liknande sociodemografiska bakgrunder placeras i samma situation kan de utveckla olika språkliga karaktärer, just beroende på vilka människor de umgås med. Det är inte bara det omgivande samhället som formar oss.

Jag kommer att använda mig av speech genres (Wang & Hyun, 2009; Zadunaisky Ehrlich & Blum-Kulka, 2010) samt code-switching och language play (Wang & Hyun, 2009), vilket är språksociologiska strategier för att interagera med andra, när jag analyserar barnens etablering av identiteterna ledare och följare under språkliga interaktioner i resultatdelen av min studie.

Barns perspektiv

Världen över, men särskilt i de skandinaviska länderna, anses barn numera vara högst skickliga och kompetenta individer med rätten att göra sina röster hörda och påverka den vardagliga verksamheten. Författare som Sommer, Pramling Samuelsson och Hundeide (2011) kallar detta för vårt barnperspektiv, men är noga med att lyfta fram skillnaden mellan detta och barns perspektiv. Enligt dem kommer vuxna människor aldrig mer att kunna förstå exakt hur ett barn tänker eller upplever något, den förmågan har vi tappat under uppväxten. Det vi åtminstone kan göra är att försöka närma oss en ungefärlig uppskattning och väcka diskussion kring ämnet, anser författarna.

En av anledningarna till att göra den typ av studie som jag genomför i detta arbete är just att se närmare på barns språkliga interaktioner med andra och hur de skapar sina identiteter med hjälp av språket. På så vis försöker även jag närma mig barns perspektiv. Det är nämligen inte alltid lätt för barn att få tillgång till gemenskapen hos sina kamrater. Likt en jury från popularitets-program som Idol avgör barn huruvida ett nytt tillskott får vara med och leka baserat på den språkliga förmågan. Bruce (2010) kallar därför språket

för en slags "inträdesbiljett" till lekens värld. Barn som har svårt att uttrycka sig eller uppfatta reglerna släpps oftast inte in, speciellt om det hade inneburit en paus i leken för att förklara vad som pågår, vilket många gånger resulterar i att dessa nya barn får leka vid sidan av, antingen tills lekarna med tiden har smält samman på ett mer naturligt sätt eller den allmänna språkförmågan har förbättrats.

Tidigare forskning gällande barns peer talk och peer group interactions

Utvecklingen av språk, sociala färdigheter och identitet är inte något som sker när barn sitter för sig själva i ett hörn och leker med klossar, utan består istället av en sociokulturell process som är påverkad av den omgivande miljön och tiden som barnen lever i. Denna process är sociokulturell på grund av att dagens barn är medlemmar i ett samhälle som bygger på kommunikation och samförstånd med andra människor, menar ett flertal forskare som skrivit om ämnet (Cekaite, Blum-Kulka, Grøver & Teubal, 2014; Tulviste, Mizera, De Geer & Tryggvason, 2010; Wang & Hyun, 2009; Zadunaisky Ehrlich & Blum-Kulka, 2010). Cekaite et al. (2014) utgår från tidigare infallsvinklar på barns språk- och identitetsutveckling genom interaktioner med vuxna, men väljer att djupare utforska utvecklingspotentialen som de anser finns att hitta i barns dialogiska interaktioner med sina jämlingar, även kallat peer talk och peer group interactions.

Barns peer talk skiljer sig från den typiska vuxna språkanvändningen och även den typ av förvrängt språk som vuxna ibland kan använda sig av när de pratar med barn. De delar många av ljudkonturerna men innehåller egna karaktäristiska rytmer, mönster och volymer baserat på vilken identitet barnen antagit i det gällande sammanhanget (Nelson, 2014). Peer talk är då sammanfattningsvis den dialog som äger rum mellan två eller flera jämlingar. Peer group interactions är när en grupp med jämlingar interagerar med och influerar varandra, vilket nödvändigtvis inte måste innehålla talspråk. Kroppsspråket och den attityd som barnen antar är minst lika viktiga.

Enligt Tulviste et al. (2010) visar studier gjorda av psykologer att barns peer talk har en större effekt på utvecklingen av den kognitiva och sociala förmågan, samt att barn använder ett mer varierat och sofistikerat tal när de interagerar med varandra, än med oss vuxna. Därför är det inte svårt att förstå varför det finns ett ökande intresse inom forskningsvärlden av att studera peer talk och peer group interactions i förskoleverksamheterna över hela världen (Cekaite et al., 2014; Tulviste et al., 2010; Wang & Hyun, 2009; Zadunaisky Ehrlich & Blum-Kulka, 2010).

Ett stort steg i barns utveckling av den språkliga förmågan och ökad status inom barngruppen är när de börjar använda sig av språkgenrer (eller speech genres, som det universellt brukar refereras till inom forskningen) vilket är återkommande mönster i hur människor talar i olika sammanhang (Wang & Hyun, 2009; Zadunaisky Ehrlich & Blum-Kulka, 2010). Exempel på detta skulle kunna vara hur både barn och vuxna talar när det handlar om en specifik sport, eller TV- och datorspel som Minecraft. Vokabulären, tonläget och sättet de använder språket på i just denna kontext skapar speech genres som andra kan emulera. Kort sagt uppstår det mikro-kulturer med stor betydelse för våra identiteter i dessa sammanhang.

Code-switching, där talaren byter språk under samma mening eller mellan två olika meningar, är ytterligare en av de strategier som barn kan använda sig av för att testa nya ord från ett språk som är främmande för dem eller testa nya roller. Code-switching bland barn anses vara ett starkt tecken på kommunikativ kompetens och kan även vara ett sätt att leka med språket (Wang & Hyun, 2009). Användandet av mycket engelska ord i leken är i sig en form av speech genres i konstellationer där det gemensamma intresset är TV-spel eller karaktärer från populära barnprogram och filmer.

I den gemensamma leken kan barn, med hjälp av sina ord, förflytta varandra till nya världar och tillsammans utforska både kända och främmande koncept. Denna process kallar Wang och Hyun (2009) för language play. Leken och peer talk bildar tillsammans en mötesplats där barnen kan lära känna varandra och sig själva, testa nya roller samt tänja på de sociala gränserna i en mer kontrollerad miljö. Peer talk under lek möjliggör bland annat utvecklingen av stöttande, förhandlande, övertalande, argumenterande och ifrågasättande språkformer. Dock är det fortfarande så att barn med sämre språklig förmåga ofta erhåller roller av lägre rang inom lekens ramar, även om de redan fått tillträde till gemenskapen. Wang och Hyun (2009) anser att ett väl utvecklat språk leder till ökad status i barngruppen vilket agerar som motivation till att lära sig mer.

Så, teoretiskt sett, hur kan man förstå hur barns identiteter skapas genom språkliga interaktioner? Dessa områden visar hur en välutvecklad språklig förmåga kan leda till förhöjd status inom barngruppen när de bemästrar strategier som speech genres, code-switching och language play. Barnen som för stunden har högre status än de andra tillåts bestämma för att de inte ska avbryta leken eller utesluta någon ur gemenskapen, vilket skapar identiteterna ledare och följare.

Metod

Hur går man till väga för att fånga barns röster? På vilket sätt närmar man sig bäst barns perspektiv? Då tanken bakom denna studie var att undersöka hur barn under

förhållandevis naturliga former interagerar med varandra och använder språket för att anta olika identiteter bland sina jämlingar, eller peers, valde jag att använda mig av en mikro-etnografisk metod. Etnografi handlar om att spendera en längre tid (månader till år) med att observera en grupp människor, vilket ofta också involverar att observatören är deltagande i aktiviteterna, men detta är inte genomförbart när man skriver ett kortare examensarbete. Därför rekommenderar Bryman (2011) istället att använda sig av ett mikro-etnografiskt arbetssätt, vilket kan genomföras under en så pass kort tid som en vecka eller två.

Min mikro-etnografi var en öppen sådan, vilket betyder att alla deltagare i studien var fullt medvetna om min roll som forskare och observatör. Att göra en dold etnografi på en förskola, utan barnens, personalens eller föräldrarnas medgivande hade varit omöjligt med tanke på de etiska aspekterna med en sådan studie. Som fullständig observatör samspelade jag inte på något sätt med deltagarna i miljön, då mitt mål var att studera barnens peer talk och peer group interactions utan någon vuxen inblandning. Detta skiljer sig från andra roller som en etnograf kan ha; fullständig deltagare, deltagare-som-observatör och observatör-som-deltagare (Bryman, 2011).

Urval

Mitt urval av deltagare var i detta fall målinriktat, vilket betyder att jag från den totala mängden insamlade godkända tillståndsblanketter valde ut de deltagare som troligast skulle kunna ge mig ett relevant svar på min frågeställning (Bryman, 2011). Deltagarna var totalt fem barn i åldrarna fem till sex år; tre pojkar (Martin, Erik och Isak) samt två flickor (Elsa och Erika). Namnen är fingerade av etiska skäl för att skydda barnens identiteter.

Platsen var en femårsavdelning på en kommunal förskola, vilket också var ett målinriktat val då det erbjöd tillräckligt goda språkliga förmågor hos barnen för att jag potentiellt skulle kunna urskilja den form av identitetsskapande språkliga interaktioner som jag var ute efter. För att undvika störande moment från andra barn som inte deltog i studien valde jag att genomföra mina inspelningar under de stunder när deltagarna var förhållandevis isolerade på grund av deras valda aktiviteter, exempelvis i ateljén, förskolans stora lektrum eller ute i den närliggande skolskogen. Aktiviteterna var initierade av barnen själva, utan vuxen inblandning, vilket tillät mig att komma närmare barns perspektiv och fånga deras egna röster.

När det kommer till mitt val av exempel som representeras i resultatet valde jag medvetet ut att transkribera och analysera de observationer som tydligast visade upp när dessa barn

genom språkliga interaktioner och användandet av strategier som speech genres, code-switching och language play formade identiteterna ledare och följare.

Genomförande av studien

Jag spenderade totalt en vecka med deltagarna under samma timmar på dygnet, 08.00 till 15.00, för att kunna fånga deras interaktioner under både förmiddagen och eftermiddagen. Plats och tid är av mycket stor vikt för en etnograf då människors beteenden kan förändras beroende på sådana variabler, anser Bryman (2011). Just när det gäller barns beteenden och humör påverkas de starkt av vårdnadshavarnas lämning och hämtning.

Under genomförandet av mina observationer höll jag mig hela tiden ur vägen för barnen och lät dem själva styra sina konversationer under aktiviteterna de valt. Som fullständig observatör svarade jag inte på tilltal så länge inspelningarna pågick. Den "fria lek" som jag observerade är schemalagda stunder under dagarna där barnen får välja mellan ett antal aktiviteter som inte är lärarstyrda. Dock sker de här valen ändå inom ramarna av vad förskollärarna har planerat.

Jag använde mig primärt av videoinspelningsfunktionen på min smartphone för att sammanställa en visuell etnografi (Bryman, 2011) och kompletterande fältanteckningar gjorda i efterhand när aktiviteten var över. Anledningen till att jag valde att filma barnens interaktioner är för att det ger mig större möjlighet till att analysera både det talade språket och kroppsspråket långt efter att jag lämnat förskolan, istället för att försöka minnas utifrån mina anteckningar.

Inledningsvis var barnen mer medvetna om mig och mina inspelningar, vilket resulterade i frågor om mobiltelefonen och ett visst konstlat beteende i de inledande situationerna som jag observerade. Barnen var exempelvis mycket tystare. Jag hade planerat för detta och lät den första förmiddagen bli en slags uppvärmnings-rond där barnen fick känna på hur det känns att ha en observatör och kamera i rummet. Dessa inspelningar användes därmed inte i mitt resultat. Bjørndal (2005) anser att en faktor som påverkar hur synlig en observatör är kan vara hur involverade eller uppmärksamma deltagarna är på aktiviteten i fråga. Då denna studie handlar om barns språkliga interaktioner med andra barn i lek betyder det att jag snabbt glömdes bort eftersom leken är så pass uppslukande.

Bearbetning av det insamlade materialet

För att lättare kunna bearbeta mitt inspelade material flyttade jag först över filmklippen till min dator där jag sedan kunde använda mig av den större skärmen och bättre hörlurar för att se över vilka observationer som tydligast visade upp hur barnen formar identiteterna ledare och följare. Därefter transkriberade samt analyserade jag innehållet i

barnens samtal och interaktioner med varandra från tre av dessa observationer. Sedan använde jag mina renskrivna fältanteckningar och den tidigare forskning som finns i kapitlet ovan för att identifiera *var* ledarna tillåts bestämma över följarna samt vilka språkliga interaktioner och strategier de använde sig av. Dessa är de rader som jag fokuserat på och lyfter i min analys av resultatet.

Etiska överväganden

Innan studien påbörjades kontaktade jag både kommunens förskolechef och personalen på femårsavdelningen som jag ville besöka för att få deras godkännande. Sedan författade jag en tillståndsblankett med information till barnens föräldrar eller vårdnadshavare om mig själv, syftet med studien och hur det skulle gå tillväga. Denna tillståndsblankett finns att hitta som bilaga till detta arbete, dock i editerad form för att skydda förskolans, personalens och barnens identiteter. Jag introducerade mig själv för barnen under ett tidigare, inledande besök och frågade dem om lov att få filma dem under den fria leken, vilket de tyckte lät jätteroligt. Alla deltagare, involverad personal och vårdnadshavare har blivit informerade om att mitt insamlade material kommer att vara endast för mina ögon och förstöras när arbetet färdigställts. Namnen i den slutgiltiga texten är fingerade. På så vis uppfylldes de etiska principer som gäller inom den svenska forskningen (Bryman, 2011).

Resultat och analys: ledare och följare i barns språkliga interaktioner

I följande resultatdel kommer jag att presentera tre exempel från min studie i form av transkriberad dialog och händelser ur det inspelade materialet jag samlat in. Exempelen är utvalda på grund av deras relevans till min frågeställning och kommer att analyseras utifrån hur identiteterna ledare och följare formas genom barnens språkliga interaktioner. Varje exempel representerar ett undertema, vilket är vilka material som funnits till hand för barnen att använda som resurs när de etablerar identiteterna ledare och följare på de olika platserna som jag observerade.

Innan varje transkriberad scen förklarar jag bakgrunden till händelserna, vilka som var med och andra eventuella förtydliganden som kan vara viktiga att ha med sig när man som läsare sätter sig in i sammanhanget. Efter det transkriberade materialet följer min analys av händelserna utifrån den tidigare forskningen i kapitlet ovan där jag söker att besvara min egen frågeställning.

Exempel 1: Naturmaterial som resurs för att skapa identiteterna ledare och följare

Vad jag inom området ledare och följare vill belysa med detta exempel är hur barn utan tillgång till förskolans eller hemmets leksaker ändå kan inspireras av och använda naturligt kringliggande material som resurser för att under språkliga interaktioner etablera dessa ovanstående identiteter. Erik, Isak, Martin, Erika och Elsa är i skogen tillsammans med pedagogen Sara. De har precis sprungit genom en S-bana som Sara planerat ut och genomfört, där barnen får springa från station till station som har en bild med något objekt som börjar på bokstaven S. På vägen ska de väsa "Ssss" som en orm och avsluta med att säga vad objektet på bilden heter. Efter att aktiviteten tagit slut låter pedagogen Sara barnen leka fritt på platsen, vilket är en sluttande backe omgiven av träd. Det finns massor av pinnar på backen och ett bord med tillhörande bänkar.

Barnen har delat upp sig i två grupper, pojkarna för sig och flickorna för sig. Flickorna bygger en lägereld och pojkarna leker skogshuggare kring ett träd intill dem på Isaks begäran, då han har stor kunskap inom detta område Erik och Isak brukar ofta leka tillsammans när tillfälle ges, vilket resulterar i att Martin får leka i utkanten och kämpa hårdare för att göra sin röst hörd. När de andra pojkarna kommer med förslag som inte riktigt passar till skogshuggarleken är Isak rapp till att ifrågasätta och korrigera dem. Erika och Elsa kommer och går ur bild under inspelningens gång.

Exempel 1

01 Isak: ja ser en ryggsäck.
02 Erik: okej (.) ta hit den då.
03 Isak: japp ((plockar upp en barkbit)) den kan vi ha på ((förställer
04 rösten med en kraftig dialekt)) jöbbet ((ställer ned
05 barkbiten mot trädstammen)).
06 Erik: cykelpump ((lyfter en cykelpump över huvudet)).
07 Isak: va? (..) va sa du?
08 Erik: ja hitta en cykelpump ((viftar med den)) (..) den va en yxa
09 som jag hade ((börjar hacka på en nedfallen gren)).
10 Martin: de här va en motorcykel ((ställer sig bredbent över en annan
11 gren)).
12 Isak: ((till Martin)) de (.) de här villa du (..) du villa att
13 motorsågen skulle hänga här du (..) du villa det å du va gla.
14 ((Martin tittar ned i backen och hackar med en pinne))
15 Erika: ((till Elsa)) vi skulle grilla.
16 Isak: ((till Erika)) ni kunde få ved av oss.
17 Erika: ((till Isak)) nä (..) vi har egna pinnar ((till Elsa)) du

18 hämta mer pinnar du.
19 Elsa: de är min pinne ((*täljer med annan pinne*)).
20 Isak: ((*till Erik*)) Martin hette Ricebag och ja hette Oskar (..) va
21 ville du heta Erik? ((*hackar vidare på trädet*))
22 Erika: ((*släpper ned en famn med pinnar*)) nu va det ved.

Utifrån barnens interaktioner och dialog under detta exempel går det att urskilja språkförmågens betydelse för vilken rang eller status som barnen erhåller i leken, likt Bruces (2010) exempel där språket agerar som en slags inträdesbiljett till lekens värld. De andra barnen tillåter att Isak får identiteten som ledare under denna lek vid ett flertal tillfällen; den som bestämmer vad som är vad (rad 01, 03-05, 12-13), ifrågasätter kamraternas val (rad 07, 12-13, 16) och väljer deras identiteter (rad 20-21). Erik är också aktiv med förslag (rad 02, 06, 08-09), vilket till största del accepteras av Isak, och blir erbjuden att själv välja sin karaktärs namn (rad 20-21). Martin, som inte normalt sett brukar få tillgång till Isak och Eriks gemensamma lekar, gör ett tappert försök till att bidra med en motorcykel (rad 10-11) men blir nekad av Isak som anser att det borde vara en motorsåg och att Martins karaktär skulle vara glad över det (rad 12-13).

Erik och Martin reagerar på olika sätt till Isaks direktiv; Erik (rad 02, 08-09) anpassar sig till Isaks föreställningar och Martin (rad 14) tystnar. Båda pojkarna får identiteten som följare när de låter Isak bestämma för att de ska tillåtas stanna kvar i den gemensamma leken, men bearbetar detta på olika sätt. Erika och Elsas separata lek blir avbruten av Isak som vill slå samman sina skogshuggare med flickornas lägereld (rad 15-16) men Erika står på sig och deflekterar intrånget innan hon förklarar för Elsa vad hennes karaktär skulle göra (rad 17-18), ett tecken på att Erika vill ges identiteten som ledare för deras grupp. Elsa är mer tystlåten men ignorerar Erikas order, vilket resulterar i att Erika själv hämtar pinnar till deras lägereld (rad 19, 22). På så vis har Elsa inte fått identiteten som följare, utan söker själv att vara ledare. Isak ger inte någon reaktion alls till Erikas nobbning, utan spinner istället genast vidare på skogshuggarnas namn (rad 20-21).

Under exemplets gång använder barnen speech genres (Wang & Hyun, 2009; Zadunaisky Ehrlich & Blum-Kulka, 2010) som resurs för att etablera identiteterna ledare och följare. Isak och Eriks nyttjande av låtsas-ryggsäckar, yxor och motorsågar, samt den bredare dialekt som Isak lägger till när han talar om jobbet (rad 01, 03-05, 08-09, 12-13) visar tecken på att de hört talats om eller upplevt denna typ av arbetskultur och hur det går till i skogen. Martin håller sig inte till deras överenskomna regler om vad som hör hemma i skogen när han föreslår motorcykeln (rad 10-11) och faller därför i rang hos de andra. Isak fastslår denna skillnad i status inom gruppen när han namnger Martin som "Ricebag" (rad 20-21) utan att fråga honom om det. Isak använde sig här av code-switching som

resurs för identitetsskapande när han mitt under en mening bytte till engelska, en strategi som tyder på hög språklig kompetens, enligt Wang och Hyun (2009). Denna kompetens höjer i det här fallet Isaks status som tillfällig ledare ytterligare ett snäpp över Erik och Martin.

Barnen använder sig också rikligt av language play (Wang & Hyun, 2009) som resurs för att med sina ord kommunicera vad som sker i fantasin; exempelvis när Isak ser barkbiten som en ryggsäck (rad 01-05), Eriks cykelpump blir en yxa (rad 06-09) och Martins stock var en motorcykel (rad 10-11), vilket sedan förvandlades av Isak till en motorsåg (rad 12-13), ett objekt som bättre passade den gemensamma leken. Isak använder även language play för att bestämma över Martins vilja, humör (rad 12-13) och namn (rad 20). I alla dessa fall tillåter Erik och Martin att Isak bestämmer. De blir tillfälligt hans underordnade. Erika och Elsas lek involverar även language play, men på en mindre skala, då Erika berättar att de skulle grilla (rad 15) och vad Elsa skulle göra (rad 17-18). Flickorna beskrev i det här fallet sina praktiska handlingar jämfört med pojkarna som förvandlade något med hjälp av orden och sin fantasi. Där var det ingen som blev underordnad.

Trots en brist på förskolans sedvanliga miljöer och leksaker inspireras båda barngrupperna till liknande lekar som möjliggör etableringen av identiteterna ledare och följare. Isaks större kunskap om skogsarbete, och en vilja att stanna kvar i leken, gör att Erik och Martin tillåter Isak att bestämma över dem. Erika söker ledarskapspositionen över Elsa, men de förblir jämlika när Elsa inte följer Erikas instruktioner.

Exempel 2: Utklädningskläder som resurs för att skapa identiteterna ledare och följare

Vad jag vill belysa med detta exempel är hur material som utklädningskläder kan användas som resurser av barnen under språkliga interaktioner för att erhålla identiteterna ledare och följare. Samma barngrupp som tidigare (Erik, Isak, Martin, Erika och Elsa) har precis avslutat ett arbetspass tillsammans med pedagog Sara där var och en skulle dra ett kort från ett spel och sedan härma hur händelsen på bilden kan låta. Därefter fick barnen leka fritt i det stora lekrummet, vilket har en stor rund matta som täcker merdelen av golvet samt en hemmagjord husvagn i hörnet. "Husvagnen" är i det här fallet en avskärmad del av rummet med sidorna på en husvagn målade på de 1,5 meter höga väggarna. Inuti har det möblerats med köksinredning. Längs väggarna i resten av rummet står det lådor med olika typer av leksaker och utklädningskläder.

Barnen har åter igen delat upp sig i två grupper, pojkar och flickor, men alla väljer att klä ut sig. Flickorna håller sig utanför husvagnen och leker att de ska på dans bal där de byter outfits och "speglar" sig i en påhittad spegel på väggen. Pojkarna leker Star Wars och har

plockat med sig olika mantlar samt en riddarrustning i tyg in till husvagnen. Martin har tidigare under dagen varit iklädd denna riddarrustning och flickorna har frågat efter att få låna den. Erik och Isak har mantlar. På grund av pojkarnas intensiva lek spiller den ut ur husvagnen och korsar flickornas väg flera gånger. Det hela slutar i tårar när Erika och Erik hamnar i konflikt, vilket avslutar leken och min inspelning.

Exempel 2

01 Erik: ((till Isak)) har du hans mask? ((studsar upp och ned))
02 Isak: ((hänger med huvudet, knäpper manteln)) mm (.) han är starkast
03 (..) darf vejder.
04 Erik: darth vader hette han.
05 Isak: ja vet.
06 Erika: ((kommer ut från husvagnen, riddarrustningen halvt påklädd))
07 joo, tjejer kan visst ha såna här oxå.
08 Elsa: ((klädd som Lilla Rödluvan)) riddare på bal.
09 Martin: nää (..) den ä min (.) ja hade den hela dagen.
10 Erika: jaa (.) precis.
11 Martin: Sara sa de (..) att jag kunde ha den.
12 Erika: (...) kej då ((knycker med huvudet och stampar av sig
13 rustningen)) då var vi bara på bal då.
14 Martin: yeess. ((plockar upp rustningen))
15 Erik: ((till Isak)) å då vart du hon med två gröna lasersvärd som
16 jag slogs mot.
17 Isak: näe (.) jag var en kille ju.
18 Erik: det finns ju inga killar med två gröna laser (Isak vänder
19 ryggen till Erik) hörnu? (.) det finns ju inga killar med två
20 gröna lasersvärd.
21 Isak: ((irriterad)) man kan väl va vem man vill?
22 Erik: ja (.) jo precis (.) så va det.
23 Isak: men då slogs vi mot Martin (.) han var trooper.
24 I&E: ((både Isak och Erik gör laserljud och låtsasbankar på Martin
25 med påhittade lasersvärd))
26 Martin: å så lät ((slänger sig på mattan, besegrad)) å så lät det så
27 här ((gör pruttljud med munnen)) som på spelet.
28 I,E&M: ((alla tre pojkarna skrattar))
29 Elsa: å den häär. ((speglar sig))
30 Erika: jag hade den här på examen. ((håller upp en glittrig blå
31 klänning))
32 Elsa: sen gick vi på balen.

33 I,E&M: ((pojkmarna skriker och jagar runt varandra utanför husvagnen,
34 Martin rullar runt på mattan och blir låtsasbankad med
35 låtsaslasersvärd))
36 Erika: ((flyttar sig bort från pojkarna)) hörni (.) vi byter om här
37 (.) ni får vara därinne. ((hänger upp den blå klänningen över
38 husvagnens vägg))
39 I,E&M: ((pojkmarna fortsätter skrika men rör sig tillbaka till
40 husvagnen))
41 Elsa: å min. ((hänger upp sin klänning över väggen))
42 Erik: hörruduru (.) ni får inte vara här. ((puttar ned
43 klänningarna))
44 Erika: men det finns ju inga andra ställen att hänga på (.) vi är på
45 den här sidan, inte eran.
46 Erik: det finns inga klänningar i rymden (.) i dödsstjärnan.
47 ((slänger ner klänningen som Erika försökt hänga upp igen))
48 Isak: näe, troopers och darf vejder har inga såna dom e (.) dom har
49 rustningar som oss å Martin.
50 Erika: ((gråter)) men åå. ((sätter sig med armarna över ögonen vid
51 väggen och fortsätter gråta))

Under detta exempel har identiteterna förändrats. Erik är den bland pojkarna som tillåts vara ledaren på grund av hans större kunskap om Star Wars, något som är synligt när han rättar Isak på hur man uttalar "Darth Vader" (rad 04), försöker bestämma vilken karaktär Isak ska vara baserat på de dubbla, gröna lasersvärden (rad 15-16), insisterar att det inte finns några killar med dessa vapen i Star Wars-filmerna eller serierna (rad 18-20) och förklarar hur klänningar inte passar in i deras lek ombord på "Dödsstjärnan" (rad 46-47), vilket Isak hänger med på (rad 48-49). Isak underordnar sig Erik (rad 05) och följer hans lekregler (rad 23-25, 48-49) men gör inte det utan att utmana Erik angående det fria valet om kön på karaktären (rad 17, 21). Detta står i kontrast till den typ av följare som Erik och Martin identifierade sig som under Exempel 1. Isak tillåter Erik att vara ledaren, men bara om han får vara med och bestämma vissa aspekter av lekreglerna.

Tillsammans med pojkarna får Martin fortfarande lägst status i gruppen, vilket märks när Erik och Isak positionerar honom som motståndare (rad 23-25, 33-35), men den här gången accepterar Martin sin identitet som följare och driver med sig själv till allas glädje (rad 26-28). Tidigare under exemplet interagerar Martin också med flickorna, specifikt Erika, när han tydligt har sagt att flickor inte kan ha riddarrustningen (baserat på Erikas svar, rad 06-07) men ändrar sig till att hon inte får ha den eftersom han haft den hela dagen (rad 09). Erika kontrar att just därför bör hon få ha den (rad 10), men när Martin

påstår att förskolläraren Sara lovat honom rustningen (rad 11) ger Erika upp och ger Martin ledarskapspositionen (rad 12-13).

Vidare går det att skönja en liknande jämlik status hos flickorna som under Exempel 1; Elsa och Erika jämför sina klänningar (rad 29-32) men det sker inte någon kamp över vem som är ledare eller följare. Istället uppstår det en ny konflikt med pojkarna över deras inträde på Erika och Elsas lekområde där de ber Erik och Isak att flytta på sig (rad 33-38). Därefter ger Erik igen genom att inte tillåta att flickornas klänningar hänger över på deras sida av väggen (rad 42-43). Erika försöker motivera varför de borde få hänga där (rad 44-45), men Erik och Isak påstår att det inte finns någon plats för klänningar i deras lek (rad 46-49). Därefter bryter Erika ihop (rad 50-51), vilket sätter stopp för båda lekarna och min inspelning. Erika hamnade i underordnat läge på grund av Eriks uppbackning från Isak (rad 48-49), samt den tidigare statusförlusten mot Martin (rad 12-13).

I deras språkliga interaktioner dyker det åter igen upp exempel på hur speech genres (Wang & Hyun, 2009; Zadunaisky Ehrlich & Blum-Kulka, 2010) kan användas som en resurs för att etablera identiteterna ledare och följare. Erik och Isaks diskussion över hur man uttalar "Darth Vader" (rad 03-04), vilka karaktärer som kan använda vilka vapen (rad 15-20), de distinkta ljuden av lasersvärden (rad 24-25, 33-35, 39-40) och huruvida klänningar passar in (rad 46-49) visar hur kunskapen om dessa detaljer hjälper pojkarna, speciellt Erik, att solidifiera sin högre status i sammanhanget. Elsa bidrar även till användningen av speech genres i flickornas lek när hon insisterar att riddare och vackra klänningar hör hemma på balen (rad 08, 32). Att vara medveten om den kultur som existerar inom dessa fiktiva världar och använda sig av dess regler och vokabulär i leken är hur speech genres fungerar som en resurs för barnens identitetsskapande.

Martin använder sig av code-switching (Wang & Hyun, 2009) som en resurs när han får tillbaka riddarrustningen från Erika och utbrister "yeesss" (rad 14), vilket matchar Isaks något begränsade användning av denna språkliga strategi i det tidigare exemplet. Language play (Wang & Hyun, 2009) som resurs att etablera ledare och följare är dock inte lika utbrett som förra gången. Erik använder språket för att positionera Isak som en kvinnlig karaktär (rad 15-16), Isak förklarar att de slogs mot Martins "trooper" (rad 23) och Martin berättar hur det sedan kom pruttljud från honom (rad 26-27). De sista gångerna som language play är synligt under detta exempel är när Elsa och Erika förklarar syftet med sina klänningar och vart de ska gå (rad 29-32). Därefter övergår lekarna till konflikten mellan Erika och Erik som satte stopp för det roliga. Skillnaden mellan pojkarnas och flickornas language play är att Erik, Isak och Martin använder det för att underordna någon annan eller sig själv som följare. Erika och Elsa samarbetar utan skillnader i status.

Jämfört med det tidigare exemplet hade barnen här tillgång till förskolans förråd med utklädningskläder, ett faktum som inspirerar till en annan typ av språkliga interaktioner som är rotade i vem som "äger" vilken roll och platsen som barnen leker på. Erik får den här gången identiteten som ledare över pojkarnas grupp på grund av expertisen kring ämnet Star Wars, men ges även övertaget när det kommer till Erika, som blev underordnad både honom och Martin.

Exempel 3: Lego som resurs för att skapa identiteterna ledare och följare

Vad jag med detta tredje exempel vill belysa inom området ledare och följare är hur Lego kan agera som en resurs för barns identitetsskapande när de under språkliga interaktioner samlas kring byggmaterialet för att diskutera helt andra samtalsämnen än det som finns framför dem. I detta exempel har barnen under förmiddagen själva fått välja mellan ett antal aktiviteter. Erik, Isak och Martin har satt sig tillsammans kring ett bord i det lilla Lego-rummet på förskolan. Det finns ett fönster som vätter ut mot gården och ett antal plastlådor med Lego på bordet.

Erik och Isak, som ofta leker med varandra, har en konstant konversation under hela observationen samtidigt som Martin sitter mellan dem och är förhållandevis tyst. Han försöker fånga deras uppmärksamhet men blir överröstad av sina kamrater. Isak går fram och tillbaka mellan sin sida av bordet och den sida som Erik och Martin sitter på för att nå alla Lego-lådorna.

Exempel 3

- 01 Erik: ((*sjunger*)) ta av dig skorna (.) ta av dig skorna.
02 Isak: ((*går runt bordet, gräver i den vita Lego-lådan*)) här hitta
03 jag åt dig.
04 Erik: ((*tar emot ett Lego-visir till en bil*)) tack (..) ((*sjunger*))
05 ta av dig skorna (.) ta av dig skorna.
06 Isak: va e de du *sjunger*?
07 Erik: har du inte sett den? (..) reklamen? (.) ((*sjunger*)) ta av dig
08 skorna (.) ta av dig skorna? (.) ((*pratar vanligt*)) har du
09 inte sett den?
10 Isak: näe (.) inte ja e.
11 Erik: ((*sjunger*)) bajsa i skorna (.) ((*ler*)) bajsa i skorna.
12 Isak: ((*skrattar*)) mäh (.) bajsa.
13 E&I: ((*båda pojkarna skrattar*))
14 Erik: så här gör min pappa när han tar bort Lego. ((*sliter isär två*
15 *bitar, mimar ansträngning med armbågarna utåt*))

16 Isak: min å. ((mimar på samma sätt))
 17 E&I: ((båda pojkarna skrattar))
 18 Isak: ((sjunger)) ta av dig skorna (.) ta av dig skorna.
 19 Erik: ((sträcker sig mot en av Martins bitar)) men oj (.) vad ä de
 20 däär? ((stoppar den i munnen, tittar retsamt på Martin))
 21 Martin: men (..) kan (.) kan ja få visa?
 22 Erik: ((ruskar på huvudet med Lego-biten i munnen))
 23 Martin: kan (.) ((distraherad av Erik som ruskar på huvudet)) kan jag?
 24 Erik: ((lutar sig fram och spottar ut biten i Martins utsträckta
 25 hand)) där.
 26 Martin: de är en sån här. ((sätter ihop den med en annan bit))
 27 Isak: ((sjunger)) bajsa i skorna (.) bajsa i skorna.
 28 E&I: ((båda pojkarna skrattar))
 29 Martin: ((sänker huvudet och bygger vidare på sitt))
 30 Erik: här var min häst (.) ((håller upp en Lego-hund, visar för
 31 Isak)) å du skulle ta hand om mig.
 32 Isak: jaa (..) ((gräver i en av Lego-lådorna)) men just nu kunde du
 33 ta hand om dig själv.
 34 Erik: åh (.) japp.

Åter igen går det att skönja en viss trend inom interaktionen mellan dessa pojkar; identiteten ledare växlar mellan Erik och Isak, men i överlag är det Erik som får högst status den här gången. Exempel på detta är när Erik kan orden och melodin till en reklam (rad 07-09) som inte Isak hört (rad 10) och när Erik gör den roligare genom att byta ut orden (rad 11). Denna melodi smittar av sig till Isak och återkommer under observationens gång (rad 18, 27). Erik visar också upp hur stark sin pappa är (rad 14-15), vilket Isak emulerar (rad 16). Dessa är ögonblick där Erik får identiteten som ledare och Isak tillåter honom att göra det, vilket för stunden ger honom identiteten som följare.

Detta vänder på slutet av exemplet, där Erik försöker få det till att Isaks karaktär skulle ta hand om hans karaktär (rad 30-31) men Isak berättar att ja, det skulle han göra, men för stunden fick han ta hand om sig själv (rad 32-33), vilket tillfälligt överraskar Erik, men han accepterar det (rad 34). Här är det Isak som får ledarskapspositionen och Erik blir den som följer hans förslag.

Martin, som är relativt ny till den här barnkonstellationen, hamnar på nytt i underläge men försöker att få Eriks uppmärksamhet och visa sitt bygge (rad 21, 23, 26) när Erik tog en av hans bitar (rad 19-20). Dock godtog Erik inte detta förslag (rad 22, 23) och spottar ut biten i Martins hand (rad 24-25). Därefter blir Martin överröstad av Isak som sjunger

(rad 27) och de andra pojkarnas vidare lek (rad 30-34). Martin säger inte emot, men agerar besviket när han sänker huvudet (rad 29). Denna tysta tillåtelse gör att Martin förblir underordnad Erik för den här lekstunden.

Här används åter igen speech genres (Wang & Hyun, 2009; Zadunaisky Ehrlich & Blum-Kulka, 2010) som resurs för att etablera identiteterna ledare och följare. Det återkommande tema som genomsyrar detta exempel är vad vissa skulle kalla för barnsligheter eller att vara i kiss-och-bajs-åldern. Detta går att upptäcka när Erik byter ut låttextern mot något snuskigare (rad 11), Isak upprepar orden (rad 12, 27) och båda pojkarna skrattar åt detta (rad 13, 28). Isak efterliknar även Eriks ansträngningsljud, vilket de båda finner roligt (rad 14-17). Language play (Wang & Hyun, 2009) som resurs för identitetsskapande, där barnen använder sina ord för att forma eller beskriva händelserna i leken, sker endast i slutet av det transkriberade materialet där Erik förvandlar en Legohund till en häst (rad 30) och berättar att Isak skulle ta hand om honom (rad 31), vilket Isak ges kontroll över och vänder till sin egen fördel (rad 32-33). Code-switching (Wang & Hyun, 2009) används inte alls av barnen den här gången, till skillnad från de andra exemplen i denna studie.

En annan skillnad är det faktum att materialet som inspirerat de språkliga interaktionerna knappt används för att etablera identiteterna ledare och följare den här gången. Istället agerar det som sagt som en uppsamlingspunkt för barnen att interagera kring. Eriks tillåts igen vara ledaren när han leder konversationen vid bordet med sin större kunskap kring reklamfilmens melodi. Isak blir inspirerad till att efterlikna Erik, vilket gör honom underordnad som följare, och Martin säger inte emot när han blir överröstad under ett försök att få uppmärksamhet till sig själv och sitt bygge.

Diskussion och slutsats

Att göra en studie av det här slaget, där barnens språkliga interaktion och identitetsskapande med andra barn står i fokus, är att försöka fånga barns röster. Detta är svaret på den fråga som jag ställde tidigare under metod-delen av mitt arbete. Eftersom jag inte har genomfört några intervjuer med barnen, utan istället fokuserat på att fånga och analysera deras vardag under fri lek har jag närmat mig det som Sommer et al. (2011) kallar för barns perspektiv. Detta skiljer sig från ett barnperspektiv; hur vuxna ser på barn och deras lärande, något jag undvikit genom att genomföra en mikro-etnografi som fullständig observatör (Bryman, 2011) av schemalagda stunder på dagen där barnen själva fått initiera aktiviteter utan vuxet deltagande. Fri lek på det här sättet sker såklart inom ramarna av förskolläraernas planering, men utgår från barnens intressen och behov istället för att styras mot ett förutbestämt mål som lärarledda aktiviteter gör (Aras, 2016; Tsai, 2015). Även detta bidrar till att perspektivet jag studerat faktiskt är barnens egna.

De exempel jag tagit upp under resultatdelen av mitt arbete visar upp barnens perspektiv på ett sätt som inte vore möjligt om jag hade inkluderat aktiviteter med vuxen styrning, exempelvis när barn förvandlar ett objekt till något annat, namnger varandra eller bestämmer vad någon annan ska göra. Just de språkliga interaktionerna skiljer sig också från den vuxna språkanvändningen när barn interagerar med sina jämlingar under fri lek, vilket blir tydligt när man jämför mina resultat med den tidigare forskningen kring barns peer talk och peer group interactions.

Ursprungligen utgick jag från ett mycket bredare syfte med att upptäcka vilka typer av identiteter som barn etablerar under den fria leken och vad som karakteriserade de språkliga interaktionerna som ledde dit, men när jag väl analyserat det insamlade materialet och identifierat ledare och följare som de mest vanligen förekommande identiteterna ändrade hela studien karaktär till att försöka besvara hur identiteterna ledare och följare formas i förskolebarns fria lek, samt den språkliga interaktionens betydelse för detta. Det faktum att de små barnens kamp om vem som ska leda och vem som ska följa liknar det vuxna samhället så pass mycket fick mig intresserad av att specifikt se närmare på detta identitetsskapande istället. Barns peer talk och peer group interactions lägger grunden för denna utveckling, samt språksociologiska strategier som speech genres, code-switching och language play.

Enligt forskning inom detta område utvecklas språk, sociala färdigheter och identitet genom en sociokulturell process påverkad av den omgivande kulturen, miljön och speciellt genom kommunikationen med människorna vi möter (Cekaite et al., 2014; Tulviste et al., 2010; Wang & Hyun, 2009; Zadunaisky Ehrlich & Blum-Kulka, 2010). Barns peer talk skiljer sig från hur vi vuxna talar med varandra, särskilt när det kommer till rytm, mönster och volymer, anser Nelson (2014), vilket backar upp Tulviste et al. (2010) som menar att barn använder ett mer varierat och sofistikerat tal när de interagerar med varandra än när barnen talar med oss vuxna.

Jag har i mina utvalda exempel sett tecken på att dessa påståenden stämmer, exempelvis när barn använder sig av language play (Wang & Hyun, 2009) som en resurs för identitetsskapande under lekens gång. Vid ett tillfälle under Exempel 1 förklarar Isak vad Martins karaktär ville och kände, något som förvandlar lekens regler på ett eller annat sätt, och talar då om detta i dåtid. "Du vill det å du va gla" är Isaks exakta ordval. Erik säger under Exempel 2 "Å då vart du hon med två gröna lasersvärd som jag slogs mot" till Isak, vilket också uttrycks i dåtid. Denna typ av strategi, language play, återkommer så snart barnen talar om något som händer i leken. När de talar direkt till varandra sker dialogen i nutid, likt Erika under Exempel 2 när hon försvarar flickornas lek område

("hörni, vi byter om här, ni får vara där inne"), men så snart de identifierar sig som ledare och vill forma lekens regler antar barnen en slags berättarröst som talar om händelserna i dåtid, som Erika när hon under samma exempel annonserar att "jag hade den här på examen".

Den språkliga interaktionen är mycket viktig för barnens identitetsskapande. Ju mer tid en grupp med människor spenderar tillsammans, desto mer liknande språk kommer de att utveckla. Detta kallas för att använda sig av speech genres (Wang & Hyun, 2009; Zadunaisky Ehrlich & Blum-Kulka, 2010), vilket är en slags mikro-kulturer som uppstår kring gemensamma intressen, arbeten eller liknande sammanhang. Dialekten, vokabulären, tonläget och attityden justeras för att få vara en del av gemenskapen. Barn kan därför också använda sig av speech genres som en resurs för att etablera identiteterna ledare och följare, eftersom kompetent navigering inom dess ramar leder till ökad status i barngruppen, något som gick att utläsa i mina resultat.

Det är tydligt att Isak och Erik har erfarenhet av den kultur som omger arbete i skogen när de under Exempel 1 med sina språkliga interaktioner förvandlar en barkbit till en ryggsäck och en cykelpump till en yxa. Den grövre dialekten som Isak lägger till med ("den kan vi ha på jobbet") är också typisk för hur skogsarbetare brukar tala på orten där jag genomförde min studie. Då Isak i det här fallet verkar vara den som innehar störst kunskap om ämnet tillåter Erik och, motvilligt, Martin att Isak får bli ledaren över gruppen. När Martin går emot temat med skogshuggare och vill att sin stock ska vara en motorcykel överröstar Isak honom och förvandlar både den till en motorsåg och Martin till en lydig följare genom att använda sig av language play, vilket Martin i tysthet accepterar då han vill stanna kvar i gemenskapen. Att ha stor kunskap om något är att vara expert. På så vis skulle man kunna säga att ledarskap handlar om att etablera sin expertis.

Om Isak var experten under Exempel 1 är det Erik som får denna position under Exempel 2 på grund av sin större expertis kring karaktärerna och reglerna som existerar inom Star Wars, sett under hans språkliga interaktioner med Isak ("det finns ju inga killar med två gröna lasersvärd") och argumentet med Erika ("det finns inga klänningar i rymden, i dödsstjärnan"). Denna trend fortsätter under Exempel 3 där Erik också sitter på den större kunskapen gällande sången från reklamen ("har du inte sett den?") vilket Isak accepterar ("näe, inte ja e") och inspireras av. Både Isak och Erik använder speech genres och language play som resurser för att etablera sig själva som ledaren med den större expertisen inom det givna ämnet under de tre exemplen.

En tredje strategi som inte används lika flitigt av barnen, men ändå utmärker expertis som erkänns av gruppen, är code-switching (Wang & Hyun, 2009). Efter att Martins status sänkts av Isak på grund av hans opassande motorcykel under Exempel 1 använder Isak code-switching för att ytterligare sänka honom ett snäpp när han säger "Martin hette Ricebag och ja hette Oskar". Detta byte från svenska till engelska mitt under en mening är enligt den tidigare forskningen ett starkt tecken på kommunikativ kompetens och jag håller med dem då Martin utnyttjar samma strategi under Exempel 2 för att höja sin status ("yeess") efter Erika gett upp riddarutrustningen de kämpade över ("kej då, då var vi bara på bal då").

Så vad betyder resultaten av denna studie för mig som en förskollärarstudent som snart ska gå ut i verksamheten och möta små barns språkliga interaktioner varje dag? Har jag lyckats besvara studiens syfte om hur identiteterna ledare och följare formas i förskolebarns fria lek? På det senare skulle jag vilja svara både ja och nej. Resultatet ovan visar hur just dessa barn, på denna förskola, etablerar sig som ledare och följare med hjälp av strategier som speech genres, language play och code-switching som resurser för identitetsskapande. Det är inte någon universell sanning som behöver gälla för alla barn i den åldern, världen över. Dock gav det mig en fingervisning över hur det kan gå till. Till en början var jag inte ens medveten om vilka identiteter jag skulle få se, men i takt med att studiens fokus förändrades till att handla om ledare och följare började jag även förstå att ledarskap handlar om etablera sin större kunskap om något, sin expertis.

Det är så här samhället många gånger ser ut. Även om förskolans läroplan (Skolverket, 2016) och författare som Dahlberg et al. (2014) samt Sommer et al. (2011) menar att vi rör oss mot ett barnperspektiv som anser att alla är medkonstruktörer av kunskap, identitet och kultur drivs vuxenvärlden fortfarande av det kvalitetsfokuserade perspektivet som säger att de med större kunskap, experterna, ska lära ut till de med mindre kunskap. Reproducering. Ledare och följare. Barnen är medvetna om detta, vilket blir synligt i deras dagliga språkliga interaktioner. Genom att etablera sin expertis inom olika kunskapsområden med hjälp av resurser som speech genres, language play och code-switching söker även små barn att erkännas som ledare. När andra accepterar denna statusförändring erhåller de tillfälligt identiteten som en följare.

Genom att bli medveten om att dessa identiteter även existerar bland barn i förskoleåldern har jag växt som förskollärare och på samma gång närmat mig barnens perspektiv med några steg. Jag har själv ökat på min kunskap och expertis för att bli det jag under tre och ett halvt år utbildat mig till: en ledare.

Referenslista

Aras, S. (2016). Free play in early childhood education: a phenomenological study. *Early Child Development and Care*, 186(7), 1173-1184.

Bjørndal, C.R.P. (2005). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.

Bruce, B. (2010). Lek och språk. I B. Riddersporre & S. Persson (Red.), *Utbildningsvetenskap för förskolan* (s 101-120). Stockholm: Natur & kultur.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Cekaite, A., Blum-Kulka, S., Grøver, V. & Teubal, E. (2014). Children's peer talk and learning: uniting discursive, social, and cultural facets of peer interactions: editors' introduction. I A. Cekaite Thunqvist, S. Blum-Kulka, V.G. Aukrust & E. Teubal (red.), *Children's peet talk: learning from each other* (s 3-19). New York: Cambridge University Press.

Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2014). *Från kvalitet till meningsskapande: postmoderna perspektiv - exemplet förskolan*. Stockholm: Liber.

Kojima, H. (Författare & Regissör). (2015). *Metal Gear Solid V: The Phantom Pain* [TV-spel]. Japan: Kojima Productions.

Nardy, A., Chevrot, J-P. & Barbu, S. (2014). Sociolinguistic convergence and social interactions within a group of preschoolers: A longitudinal study. *Language Variation and Change*, (26), 273-301.

Nelson, K. (2014). What, when, and how do children learn from talking with peers? I A. Cekaite Thunqvist, S. Blum-Kulka, V.G. Aukrust & E. Teubal (red.), *Children's peet talk: learning from each other* (s 237-250). New York: Cambridge University Press.

Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([rev.] ppl.). Stockholm: Skolverket.

- Sommer, D., Pramling Samuelsson, I. & Hundeide, K. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. Stockholm: Liber.
- Tsai, C-Y. (2015). Am I Interfering? Preschool Teacher Participation in Children Play. *Universal Journal of Educational Research*, 3(12), 1028-1033.
- Tulviste, T., Mizera, L., De Geer, B. & Tryggvason, M-T. (2010). Cultural, contextual, and gender differences in peer talk: A comparative study. *Scandinavian Journal of Psychology*, (51), 319-325.
- Wang, L-C. & Hyun, E. (2009). A Study of Sociolinguistic Characteristics of Taiwan Children's Peer-Talk in a Mandarin–English-Speaking Preschool. *Journal of Early Childhood Research*, 7(1), 3-26.
- Zadunaisky Ehrlich, S. & Blum-Kulka, S. (2010). Peer talk as a 'double opportunity space': The case of argumentative discourse. *Discourse & Society*, 21(2), 211-233.
- Zadunaisky Erlich, S. & Blum-Kulka, S. (2014). "Now I said that Danny becomes Danny again": a multifaceted view of kundersgarten children's peer argumentative discourse. I A. Cekaite Thunqvist, S. Blum-Kulka, V.G. Aukrust & E. Teubal (red.), *Children's peet talk: learning from each other* (s 23-41). New York: Cambridge University Press.

Datum: 16 september 2016

Till alla vårdnadshavare på avdelningen [REDACTED]!

Jag heter Björn Måchtens och studerar till förskollärare på distans vid Högskolan i Gävle. Jag har tidigare i vår varit på plats och genomfört en verksamhetsförlagd del av utbildningen på [REDACTED]. Det är nu min sista termin och jag kommer att skriva mitt avslutande examensarbete med pedagogisk inriktning baserat på en studie av femåriga barns språkanvändning i olika kamratkulturer och sammanhang. Kursen jag läser heter Examensarbete i pedagogik, 15 hp.

Syftet med denna studie är att urskilja och undersöka de olika sätt som barn i förskoleåldern använder det svenska språket för att forma sin identitet (eller identiteter) bland jämnåriga kamrater. För att genomföra detta arbete så kommer jag att dokumentera olika situationer under fri lek med hjälp av videoinspelningar, ljudupptagningar och fältanteckningar. Detta material är endast för mina ögon och kommer bara användas för att göra en objektiv textbaserad analys av situationerna i fråga. Alla barn som deltar kommer att förbli anonyma i det färdiga arbetet, inga namn på varken kommun, förskola, barn eller personal kommer att finnas med. Referenser till verkliga personer eller händelser kommer att tas bort eller bytas ut mot fiktiva motsvarigheter då det är barnens språkbruk som står i fokus; hur de använder språket istället för vad som sägs.

Förskolechef [REDACTED] och lärarlaget på [REDACTED] är informerade om arbetet.

Jag kommer endast att göra fältanteckningar och inspelningar av de barn som fått tillstånd av sina vårdnadshavare att delta. Efter kursens slut kommer alla filminspelningar, ljudupptagningar och fältanteckningar att förstöras.

Med vänlig hälsning,

Björn Måchtens
073-097 65 81
bjorn.machtens@outlook.com

Min handledare på Högskolan i Gävle:

Johan Liljestränd
026-64 84 51
jonlid@hig.se

OBS! SE TILLSTÅNDSBLANKETT PÅ FÖLJANDE SIDA!

.....
LÄMNAS TILL FÖRSKOLAN SENAST FREDAGEN DEN 23 SEPTEMBER

Ja, jag ger tillstånd för mitt barn att delta i ljudupptagning/film.

Nej, jag ger inte tillstånd till att mitt barn deltar i denna studie.

Vårdnadshavare:.....

Vårdnadshavare:.....